

A TANTÁRGY ADATLAPJA

Diakronikus olvasatok

Egyetemi tanév: 2025

1. A képzési program adatai

1.1. Felsőoktatási intézmény	Babeș-Bolyai Tudományegyetem
1.2. Kar	Bölcsészettudományi Kar
1.3. Intézet	Magyar Irodalomtudományi Intézet
1.4. Szakterület	Magyar Nyelvészeti és irodalomtudományi tanulmányok
1.5. Képzési szint	Mesteri
1.6. Tanulmányi program / Képesítés	Magyar nyelvi és irodalmi tanulmányok – mesteri képzés
1.7. Képzési forma	Nappali

2. A tantárgy adatai

2.1. A tantárgy neve	Diakronikus olvasatok. Az irodalom emlékezete és az emlékezet irodalma.			A tantárgy kódja	LMM1206
2.2. Az előadásért felelős tanár neve	Farmati Anna				
2.3. A szemináriumért felelős tanár neve	Farmati Anna				
2.4. Tanulmányi év	I.	2.5. Félév	II.	2.6. Értékelés módja	V
2.7. Tantárgy típusa	DSIN kötelező				

3. Teljes becsült idő (az oktatási tevékenység féléves óraszám)

3.1. Heti óraszám	4	melyből: 3.2 előadás	2	3.3 szeminárium/labor/projekt	2
3.4. Tantervben szereplő összóraszám	56	melyből: 3.5 előadás	28	3.6 szeminárium/labor	28
Az egyéni tanulmányi idő (ET) és az önképzési tevékenységekre (ÖT) szánt idő elosztása:					óra
A tankönyv, a jegyzet, a szakirodalom vagy saját jegyzetek tanulmányozása					50
Könyvtárban, elektronikus adatbázisokban vagy terepen való további tájékozódás					50
Szemináriumok / laborok, házi feladatok, portfóliók, referátumok, esszék kidolgozása					30
Egyéni készségfejlesztés (tutorálás)					8
Vizsgák					2
Más tevékenységek:					
3.7. Egyéni tanulmányi idő (ET) és önképzési tevékenységekre (ÖT) szánt idő összóraszám					140
3.8. A félév összóraszám					196
3.9. Kreditszám					8

A dékáni jóváhagyás időpontja
A felelős dékán neve és aláírása

4. Előfeltételek (ha vannak)

4.1. Tantervi	irodalomtörténeti ismeretek (alapképzés bármely irodalomszakon)
4.2. Kompetenciabeli	

5. Feltételek (ha vannak)

5.1. Az előadás lebonyolításának feltételei	Előadóterem, vetítési lehetőség, alkalmmal hangszórók, internet
5.2. A szeminárium / labor lebonyolításának feltételei	Előadóterem, vetítési lehetőség, alkalmmal hangszórók, internet, néha fénymásolatok, munkalapok.

6.1. Elsajátítandó jellemző kompetenciák¹

Szakmai/kulcs-kompetenciák	C1. az irodalmi emlékezet megismerése történeti horizontban, különös tekintettel egyes középkori témák, motívumok, műfajok, szövegek átörökítésére C4.1 a témának megfelelő sajátos elemzési készségek elsajátítása, az újraolvasás begyakorlása műfajelmélet, retorika, hermeneutika, etika, mentalitás- és lelkiélettörténet kölcsönkapcsolatainak problémaorientált szemlélete C4.2 primér és szekundér szövegek ismeretén alapuló kritikai reflexió a témakörrel kapcsolatos sztereotípiákra C4.2 témaspecifikus szakszókincs elsajátítása és alkalmazása, interdiszciplinaritásra való nyitottság
Transzverzális kompetenciák	CT1 A nyelv és irodalom szakterület szempontjainak használata figyelembe véve a szakmai etikát. CT2 Kapcsolatteremtés csoportban; interperszonális kommunikáció és szerepvállalás. CT3 Egyéni fejlődési terv megvalósítása; a célok elérése tanulási folyamatok, csoportos tevékenységek és intézményi programokon való részvétel segítségével

6.2. Tanulási eredmények

Ismeretek	A hallgató ismeri a tantárgy koncepciójának elméleti hátterét, az arra vonatkozó fontosabb szakirodalmat. Ismeri azokat az irodalmi műveket, amelyeken keresztül a sajátos megközelítési módot szemléltettük és gyakoroltuk.

¹ Választhat kompetenciák vagy tanulási eredmények között, illetve választhatja mindkettőt is. Amennyiben csak az egyik lehetőséget választja, a másik lehetőséget el kell távolítani a táblázatból, és a kiválasztott lehetőség a 6. számot kapja.

Képességek	A hallgató képes navigálni a különböző irodalmi korszakok között, hasznosítani tudja irodalomtörténeti ismereteit annak érdekében, hogy jobban megértse szövegeket és jelenségeket. Többször felismeri az intertextualitást, és képes beemelni az értelmezésbe az elsődleges és másodlagos kontextust egyaránt. Képes új szövegeket párbeszédbe hozni, iskolai munkája során alkalmazni.
Felelősség és önállóság	A hallgató képes önállóan dolgozni különböző korszakokból származó szövegekkel, meg tudja keresni a forrásszövegeket vagy kapcsolódó szövegeket, tud dönteni a bevonás alkalmassága felől. Egyre jobb esztétikai és pedagógiai érzékkel tudja mások számára elérhetővé tenni a komplex irodalmi értékeket.

7. A tantárgy célkitűzései (az elsajátítandó jellemző kompetenciák alapján)

7.1 A tantárgy általános célkitűzése	• tájékozódás az eszme- és mentalitástörténetben• régi szövegek hatástörténetében való eligazodás• a kulturális emlékezet irodalmi szegmensének megismerése• a régi irodalom iskolai taníthatósága: módszerek keresése
7.2 A tantárgy sajátos célkitűzései	• a megismert szövegértelmezési módszerek alkalmazása önálló elemzések révén

8. A tantárgy tartalma

8.1 Előadás	Didaktikai módszerek	Megjegyzések
1. Bevezetés: Szövegek újraírása és -olvasása – ill. az irodalomtörténeti műveltség „fölköztetése”	– fogalomalkotás– magyarázat– interaktív megközelítés	
2. Diakronikus olvasat: az alteritás irodalma későbbi korok intertextusaiban – a „Non omnes moriar” esélye? Az (örök) emlékezet és a felejtés irodalmi terei és esélyei	– összehasonlítás– bemutatás– rendszerezés	
3. Az emlékezés és a felejtés. A feledés nyelvei és fokozatai. Az emlékezet határai.	– előadás, magyarázat– szemléltetés,– megfigyeltetés	
4. A szakrális emlékezet. Anamnézis a zsidókeresztény kultúrában. Kultusz és kultúra memóriája.	– magyarázat,– elbeszélés– rendszerezés– szemléltetés– megfigyeltetés	
5. Az emlékezni tudó irodalom: a szövegek mint emlékezetközlegek és működésmódok.	– előadás– magyarázat	

6. A múlt velünk él: a bestseller középkori (vagy még régebbi) titkai. Az irodalmi igényű fantasy	– előadás – magyarázat, – leírás	
7. Hagiógrafikus beszédmodok a későbbi századok irodalmában	– előadás – elbeszélés – szövegértelmezés	
8. Hagiógrafikus beszédmodok: legenda és antilegenda	– magyarázat – szemléltetés – rávezetés	
9. Az emlékezés kollektív és egyéni igénye: a biográfia és változatai	– előadás – szemléltetés – magyarázat	
10. Az élettörténeten keresztül újraolvasott történelem. Cserei Mihály és más memoárok	– magyarázat, – leírás – megfigyeltetés, – rávezetés	
11. Az irodalmi mű mint az emlékezés – felejtés társadalmi jelenségének közege. Az (ön)apológia	– leírás, bemutatás – magyarázat – megfigyeltetés	
12. Emlékhelyek és irodalom: klasszikusok a könyvespolcon. A könyvtár mint emlékezhely. Az irodalomtörténet „gyászfolyamatai”	– bemutatás, leírás – magyarázat	
13. Az emlékezet műfajai. A digitális emlékezés – a multimediális maradandóság esélyei	– előadás – magyarázat	
14. A diakronikus szempont kialakításának gyakorlata és érvényesíthetősége az (iskolai) műelemzésben	– magyarázat – szemléltetés	

Bibliográfia

1. Antik Sándor: Vizuális emlékezet és képi metaforák, Egyetemi Kiadó, 2008 – vagy *Vizuális emlékezés és kommunikáció*, Egyetemi Műhely Kiadó, 2010 <https://www.bolyait.ro/wp-content/uploads/2022/09/Antik-Sandor-Vizualis-megismeres-es-kommunikacio.pdf> (2025.01.26.)
2. Bohler, Danielle: *Le temps de la mémoire: le fluxe, la rupture, l’empreinte*, Bordeaux, 2006. <https://books.openedition.org/pub/27721?lang=en> (2025.01.26.)
3. Bouchet, Florence: *Le Moyen Âge mène à tout, à condition d’en sortir : pour une approche diachronique de la littérature médiévale = Perspectives Médiévaéles. d’épistémologie des langues et littératures du Moyen Age*, 2015 <http://peme.revues.org/7505#tocto3n8> (2025.01.26.)
4. Italo Calvino *Miért olvassuk a klasszikusokat?* in: Holmi (6) 1994/9, 1290–1293.
5. Csiffáry Gabriella: *Documenta humana*: <http://www.csiffary.extra.hu/tanulmany.htm#ftn1> (2025.01.26.)
6. Erős Ferenc: *Pszichoanalízis és kulturális emlékezet*, 2000 Irodalmi és Társadalmi havi lap, 2009/5-6. <http://ketezer.hu/2009/06/pszichoanalizis-es-kulturalis-emlekezet/> (2025.01.26.)
7. Farmati Anna: *A kánon pereméről: dekanonizáció és újrakanonizáció, avagy régi szövegek autonóm olvasatban és diakronikus függőségben* = MAGISZTER XVIII. évfolyam. 2. szám. 2020 / TÉL 28 – 34. http://padi.psiedu.ubbcluj.ro/wp-content/uploads/Magiszter-2020_2_28-34.pdf (2025.01.26.)

8. Farmati Anna: *Hagiografikus beszédmodok – legendakísér(l)tetek? Avagy a szakmai ártalom le- és becsapódása az írás és az olvasás folyamatába* = Hermész után szabadon. Köszöntőkötet Orbán Gyöngyi tiszteletére, szerk. Berszán István, Fóris-Ferenczi Rita, Serestély Zsolt, Egyetemi Műhely Kiadó – Bolyai Társaság, Kolozsvár, Egyetemi Füzetek, 2019, 41., 225–238.
9. Kőszeghy Péter: *A régi magyar irodalomtörténet írása, avagy mi az „igazi irodalom”*
<http://itk.iti.mta.hu/megjelent/2015-5/koszeghy.pdf> (2023.03.04.)
10. Lejeune, Philippe: *Önéletírás, élettörténet, napló: válogatás írásaiból* / szerk. Z. Varga Zoltán. Budapest, L'Harmattan, 2003
11. Mészáros Márton: *Csak én írok, verseknek hőse: semmi és Újrahasznosítás két KAF-versben* = Hálózatok, médiumok, kultúrtechnikák, Tempevölgy könyvek 34., 2019, 102–110. ill. 159–176.
12. Nora, Pierre: *Emlékezet és történelem között* [vál., szerk. K. Horváth Zsolt]. Budapest, Napvilág, 2010.
<https://epa.oszk.hu/00800/00861/00012/99-3-10.html> (2025.01.26.)
13. Végh Attila: *Mnémoszüné mélységes kútja. Esszé az emlékezés szelleméről*,
<https://epa.oszk.hu/00300/00381/00116/vegh.htm> (2025.01.26.)
14. Vodolazkin, Eugen: *The New Middle Age, First Things*, August, 2016
<https://www.firstthings.com/article/2016/08/the-new-middle-ages> (2025.01.26.)

További ajánlott könyvészet:

15. Brutovszky Gabriella: *A horizontok játszma? A régi magyar irodalom megítélése és taníthatóságának problematikája* = Kötél Emőke, Máthé Zsolt, Molnár Ferenc szerk., PhD konferencia. A Tudomány napja tiszteletére rendezett konferencia tanulmányaiból, Budapest, Balassi Intézet, Márton Áron Szakkollégium, 118–128. http://real-eod.mtak.hu/7623/1/2010_PHDtanulmanykotet.pdf (2025.01.26.)
16. Kalafatics Zsuzsanna: „És nincs idő, csak Isten végtelen kegyelme van” A teocentrikus szemlélet Jevgenyij Vodolazkin regényeiről, *Vigilia* 2022/11, 913–923.
17. Kecskeméti Gábor: Az MTA BTK Irodalomtudományi Intézetében elkészítendő magyar irodalomtörténet megalapozása, (ItK) 118(2014)
18. Kokas Károly: *Az emlékezet digitális katedrálisa*, Pro Philosophia Szegediensi Alapítvány; Magyar Filozófiai Társaság; Státus Kiadó, Szeged, pp. 369–376. (2017) ISBN 978-615-5727-00-9, http://publicatio.bibl.u-szeged.hu/11433/1/Kokas_K_Az_emlekezet_digitalis_katedralisa_u.pdf (2023.03.04.)
https://www.youtube.com/watch?v=bvw-2Wh_NXk (2025. 01. 26.)
19. Ladányi-Turóczy Csilla szerk.: *Kitalált középkorok – Középkor-képzeteink a romantika óta*. Szerkesztette, Palimpszeszt 2008, 27. szám https://www.prae.hu/prae/palimpszeszt.php?menu_id=93&year=2008 (2023.03.04.)
20. Ong, Walter, J., *Orality and Literacy. The Technologizing of the World*, Routledge, London and New York, 2002.
21. Marosi Ernő: *Művészettörténet: az emlékezés tudománya?*
<https://mindentudas.videotorium.hu/hu/recordings/8177/muveszettortenet-az-emlekezes-tudomanya> (2025.01.26.)
22. Vincze Kata Zsófia: *Tradíció, emlékezés, értelmezés. Az egyiptomi kivonulás-történet értelmezése a mai budapesti zsidóság vallásos jelenségeiben*, Budapest, 2004. Szerk.: Horváth Réka MTA PTI Etnoregionális Kutatóközpont Munkafüzetek 94. (interneten elérhető)
23. S. Sárdi Margit: *Középkori témák a folklórban és az irodalomban* = Szemerkenyi Ágnes: *Folklor és irodalom*, Budapest, Akadémiai Kiadó. 2005

8.2 Szeminárium / Labor	Didaktikai módszerek	Megjegyzések
1. Bevezetés. A tevékenység megszervezése.	bemutató, rávezetés, magyarázat, közös elemzés	

2. <i>Ars memoriae</i> : mnemotehnikák és memóriaelméletek	bemutató, magyarázat, közös elemző olvasás	
3. A dantei emlékeztetőpika: az Isteni színjáték emlék(ezet)-helyei.	bemutató, magyarázat, csoportmunka, szövegelemzés	
4. Az emlékezés mint az irgalom retorikája az Ószövetség történeteiben	bemutató, magyarázat, közös elemzés, szövegek összehasonlítása, csoportmunka	(és/vagy belőle ihletődött irodalmi művekben)
5. Paratextusok, intertextusok, archetextusok – szövegek, gyakorlatok	bemutató, magyarázat, közös elemzés, összehasonlítás, csoportmunka	Pl. <i>Arcok a magyar középkorból. KAF: Szent Ambrus képmása Mediolanumból</i>
6. Források és/vagy továbbélések: az „irodalmi műveltség felettébb szükséges voltáról...”	bemutató, magyarázat, közös elemzés, csoportmunka	Pl. <i>Eger várának viadaljáról</i>
7. Az emlékezés mint az életút-integráció eszköze – emlékiratok, memoárok.	bemutató, magyarázat, közös elemzés, csoportmunka	Szabadon választható szövegek különböző korszakokból.
8. A legendák és antilegendák – a sztárképződés története	bemutató, magyarázat, közös elemzés, csoportmunka	pl. <i>Lidia Amejko: Telepi szentek élete</i>
9. Kompiláció vagy intertextualitás? Vagy CopyPaste? Olvasáskultúrák és alkotómódok a történelem folyamán.	bemutató, magyarázat, közös elemzés, csoportmunka	
10. Történelmi, társadalmi, személyes mélytörténetek és a fikció	bemutató, magyarázat, közös elemzés, csoportmunka	
11. Újraolvasások és újraírások. A régi szöveg újjá fordítása(i).	bemutató, magyarázat, összehasonlító elemzés, csoportmunka	
12. A szerzői pályaképek mint emlékhelyek (Konkrét esettanulmány)	bemutató, magyarázat, közös elemzés, csoportmunka	
13. Digitális emléksávok (Pl. a FB irodalom emlékeztetőnek logikái)	bemutató, magyarázat, közös elemzés, csoportmunka	Konkrét médiafelület vizsgálatának tanulságai.
14. Az irodalomtörténet emlékeztető: az adatbázisoktól a mikroelemzésekig.	bemutató, magyarázat, összehasonlítás, közös elemzés, csoportmunka	Konkrét szerzőre/műre vonatkozó szövegek elemzése

Könyvészet (ajánlott)

- Genette, Gérard: *Transztextualitás*, Helikon, 1996/1-2., 82—90.
http://epa.oszk.hu/00000/00002/00208/pdf/EPA00002_alfold_2016_09_053-070.pdf (2025.01.26.)
- H. Weinrich: *Léthe. A felejtés művészete és kritikája*. Ford. Mártonffy Marcell. Atlantisz, Bp., 2023
- Jacques Roubeaud: *Költészet és emlékeztet. Lepraepész fiának találmánya*, Typotex, Budapest, 2007, 7 – 123.
- Kiss Farkas Gábor: *Ars memoriae a 15-16. századi Magyarországon* = Balázs Mihály és Gábor Csilla szerk., *Emlékeztet és devóció a régi magyar irodalomban*, Kolozsvár, 2007, 13–42.
- Laurent Demanze, Gérard Macé: *L'invention de la mémoire*, Paris : José Corti, coll. « LesEssais », 2009, 162 p., EAN : 9782714310064
https://www.academia.edu/1278422/G%C3%A9rard_Mac%C3%A9_l'invention_de_la_m%C3%A9moire (2025.01.26.)
- Miklya Zsolt: *Hány jelenlét tölti be ezt a pár sort. Ambrosiusi himnuszalakmások KAF-átiratban* = *Alföld*, 2016,

53–70.

7. Umberto Eco: *Széljegyzetek a rózsá nevéhez* = *A rózsá neve*, Európa Könyvkiadó, 2002
8. Régine Robin: *Structures mémorielles, littérature et biographie* : <http://enquete.revues.org/document116.html> (2025.01.26.)
9. Simon Tamás László: Emléknyalábok. Bibliai emlékezet-stratégiák nemzedékek és hagyományok párbeszédében, Bencés Kiadó, 2023 (beszkennelve a BCU felületére)
10. Szász Pál: *Örökké valóság*. Kalligram 2014, október:
<https://www.kalligramoz.eu/index.php/Kalligram/Archivum/2014/XXIII.-evf.-2014.-oktober/Oeroekke-Valosag> (2025.01.26.)
11. Szigeti Csaba: *Van, hiszen lehet. Lehetséges régi magyar költészet a modern történelmi regényekben*, MMA Kiadóm Budapest, 2020
12. Umberto Eco: *Az új középkor*, Európa Könyvkiadó, Budapest, 2002,
13. Visy Beatri: „Öreg csont, ifjú csont” – a haláltánc mesterei: *Weöres és Babits*, JelenkorOnline

9. Az episztemikus közösségek képviselői, a szakmai egyesületek és a szakterület reprezentatív munkáltatói elvárásainak összhangba hozása a tantárgy tartalmával.

Az ARACIS kritériumainak megfelelően, az intézet/a tanszék együttműködik a szakmai és a társadalmi-gazdasági szférák képviselőivel, különösképpen a megyei tanfelügyelőségekkel.

10. Értékelés

Tevékenység típusa	10.1 Értékelési kritériumok	10.2 Értékelési módszerek	10.3 Aránya a végső jegyben
10.4 Előadás	Jártasság a témában és a szakirodalomban.		
	A vizsgán a feladatban megjelölt szempont követése. Az érvelés logikája		50%
10.5 Szeminárium / Labor	Az elvállalt téma bemutatása, feldolgozása. Aktív részvétel az órák legalább 70 százalékán. Csapatmunkában való részvétel.	A szemináriumi bemutató és az állandó, együttműködő munka pontozása.	25%
	Kisesszé beadása választott témáról.	A kisesszé értékelése.	25%
10.6 A teljesítmény minimumkövetelményei			

A dékáni jóváhagyás időpontja
A felelős dékán neve és aláírása

- Az egyes témák ismerete a konkrét jelenségek felidézésével, apró részletek nélkül.
- Összefüggések teremtésére való képesség.
- Irodalomtörténeti, műfaj történeti, kritikátörténeti és elméleti problémák érzékelése.
- A bibliográfiai tételek legalább felének ismerete.
- Szeminárium esetében: egy kiselőadás vagy vitaindító megtartása, kisesszé benyújtása, illetve az összes téma alapszintű ismerete, kritikai megközelítése.

11. SDG ikonok (Fenntartható fejlődési célok/ Sustainable Development Goals)²

	A fenntartható fejlődés általános ikonja						

Kitöltés időpontja:
2025. 01. 26.

Előadás felelőse:
Farmati Anna

Szeminárium felelőse:
.....

² Csak azokat az ikonokat tartsa meg, amelyek az SDG-ikonoknak az egyetemi folyamatban történő alkalmazására vonatkozó eljárás szerint illeszkednek az adott tantárgyhoz, és törölje a többit, beleértve a fenntartható fejlődés általános ikonját is – amennyiben nem alkalmazható. Ha egyik ikon sem illik a tantárgyra, törölje az összeset, és írja rá, hogy „Nem alkalmazható”.

A dékáni jóváhagyás időpontja
A felelős dékán neve és aláírása

UNIVERSITATEA BABEȘ-BOLYAI
BABEȘ-BOLYAI TUDOMÁNYEGYETEM
BABEȘ-BOLYAI UNIVERSITÄT
BABEȘ-BOLYAI UNIVERSITY
TRADITIO ET EXCELLENTIA

Facultatea de Litere
Str. Horea nr. 31
400202, Cluj-Napoca
<https://lett.ubbcluj.ro>

Intézetigazgató:

Az intézeti jóváhagyás dátuma:
2025. 01. 30.

A dékáni jóváhagyás időpontja
A felelős dékán neve és aláírása